

Red sa prioritetom, heap, adaptivni RSP

© Goodrich, Tamassia, Goldwasser

Katedra za informatiku, Fakultet tehničkih nauka, Univerzitet u Novom Sadu

2021.

Red sa prioritetom

- **red sa prioritetom** čuva kolekciju elemenata
- svaki element je par (**ključ**, **vrednost**)
- osnovne operacije:
 - **add**(k, x): dodaje element sa ključem k i vrednošću x
 - **remove_min**(): uklanja element sa najmanjim ključem
- dodatne operacije:
 - **min**(): vraća, ali ne uklanja, element sa najmanjim ključem
 - **len**(), **is_empty**()

Primer operacija nad redom sa prioritetom

operacija	rezultat	sadržaj reda
P.add(5, A)	–	[(5,A)]
P.add(9, C)	–	[(5,A), (9,C)]
P.add(3, B)	–	[(3,B), (5,A), (9,C)]
P.add(7, D)	–	[(3,B), (5,A), (7,D), (9,C)]
P.min()	(3,B)	[(3,B), (5,A), (7,D), (9,C)]
P.remove_min()	(3,B)	[(5,A), (7,D), (9,C)]
P.remove_min()	(5,A)	[(7,D), (9,C)]
len(P)	2	[(7,D), (9,C)]
P.remove_min()	(7,D)	[(9,C)]
P.remove_min()	(9,C)	[]
P.is_empty()	True	[]
P.remove_min()	greška	[]

Ključevi i relacija poretka

- ključevi mogu biti bilo kog tipa za koga je definisana relacija poretka
- elementi u redu mogu imati jednake ključeve – u tom slučaju se primenjuje FIFO princip
- relacija poretka
 - refleksivna: $x \leq x$
 - antisimetrična: $x \leq y \wedge y \leq x \Rightarrow x = y$
 - tranzitivna: $x \leq y \wedge y \leq z \Rightarrow x \leq z$

Element RSP

```
class PriorityQueueItem:
    def __init__(self, k, v):
        self.key = k
        self.value = v

    def __lt__(self, other):
        return self.key < other.key

    def __le__(self, other):
        return self.key <= other.key
```

Implementacija RSP

- implementacija sa **nesortiranom** listom
- **add** je $O(1)$ jer dodavanje možemo raditi na bilo kom kraju liste
- **remove_min** i **min** su $O(n)$ jer moramo tražiti najmanji ključ u listi

- implementacija sa **sortiranom** listom
- **add** je $O(n)$ jer moramo da nađemo pravo mesto za ubacivanje novog elementa
- **remove_min** i **min** su $O(1)$ jer je najmanji ključ uvek na početku

RSP sa nesortiranom listom

```
class UnsortedPriorityQueue:
    def __init__(self):
        self._data = SingleList()

    def add(self, key, value):
        newest = PriorityQueueItem(key, value)
        self._data.add_last(newest)

    def _find_min(self):
        if self.is_empty():
            raise Empty('Queue is empty')
        smallest = self._data.first()
        current = smallest.next
        while current is not None:
            if current.element < smallest.element:
                smallest = curr
            current = current.next
        return smallest

    def remove_min(self):
        p = self._find_min()
        item = self._data.delete(p)
        return (item.key, item.value)
```

RSP sa sortiranom listom

```
class SortedPriorityQueue:
    def __init__(self):
        self._data = SingleList()

    def add(self, key, value):
        newest = PriorityQueueItem(key, value)
        current = self._data.first()
        while current is not None and newest < current.element:
            current = current.next
        if current is None:
            self._data.add_first(newest)
        else:
            self._data.add_after(current, newest)

    def remove_min(self):
        if self.is_empty():
            raise Empty('Queue is empty')
        item = self._data.delete(self._data.first())
        return (item.key, item.value)
```


Osobine stabala

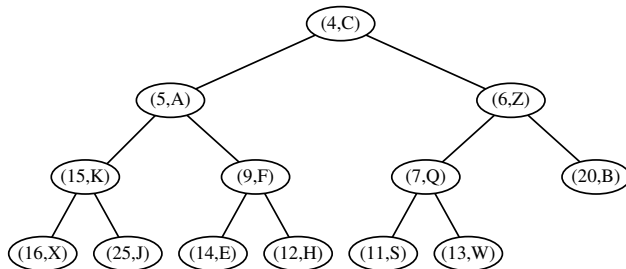
- **Balansirano** stablo je binarno stablo za koje važi da je:
 - Razlika broja čvorova levog i desnog postabla najviše 1.
 - Levo podstablo balansirano.
 - Desno podstablo balansirano.
- Održavanje stabla balansiranim minnimizuje visinu stabla, čime utiče na efikasnost operacija poput dodavanja i uklanjanja čvora.

Osobine stabala

- **Popunjeno** stablo (full, proper binary tree) je binarno stablo kod kog svi čvorovi osim lisnih imaju tačno 2 potomka.
- **Kompletno** stablo (complete binary tree) je binarno stablo kod kog su svi nivoi osim eventualno poslednjeg popunjeni, a svi čvorovi su pomereni ulevo što je više moguće.

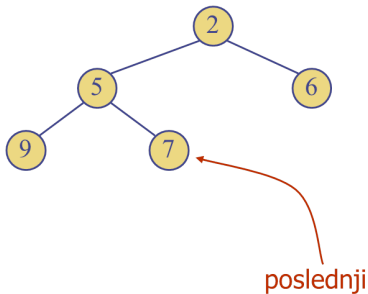
Heap

- **heap** je binarno stablo...
- ...čiji elementi su uređeni parovi (**ključ**, **vrednost**)
- ...i koje zadovoljava još 2 uslova:
 - **redosled**: za svaki čvor n osim korena ključ od n je veći ili jednak ključu roditelja od n
 - **kompletnost**: heap visine h ima nivoe $0, 1, 2, \dots, h-1$ sa maksimalnim brojem čvorova (i -ti nivo ima 2^i čvorova za $0 \leq i \leq h-1$)

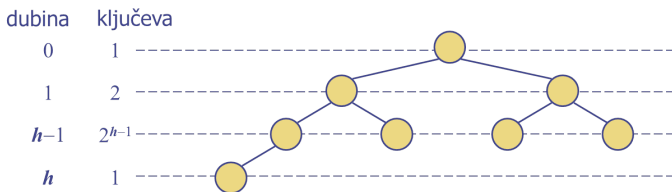
Heap

- **poslednji čvor** je poslednji čvor sa **desne** strane na najnižem nivou stabla

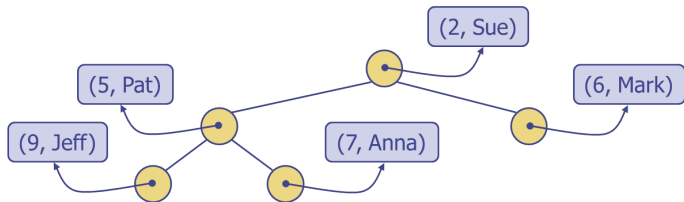
Dubina heapa

- **teorema:** heap koji čuva n ključeva ima dubinu $O(\log n)$
 - h : visina heapa sa n ključeva
 - ima 2^i ključeva na dubini $i = 0, \dots, h-1$ i bar jedan ključ na dubini h
 - prema tome, $n \geq 1 + 2 + 4 + \dots + 2^{h-1} + 1$
 - $n \geq 2^h$
 - $h \leq \log n$

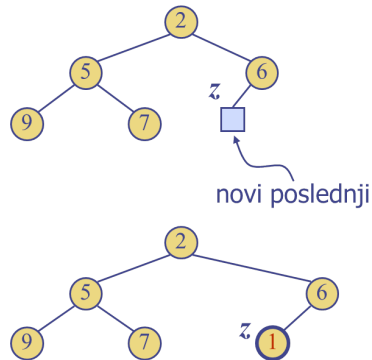
Heap i red sa prioritetom

- red sa prioritetom možemo implementirati pomoću heapa
- u svakom čvoru stabla čuvamo par (ključ, vrednost)
- pamtimo položaj poslednjeg čvora

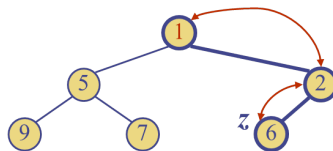
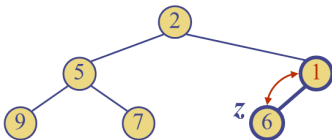
Dodavanje u heap

- **add** u redu sa prioritetom se implementira kao dodavanje u heap
- dodavanje se vrši u tri koraka
 - 1 nađi novi poslednji čvor z
 - 2 sačuvaj (k, v) u z
 - 3 restauriraj pravilan **redosled**

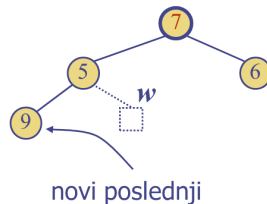
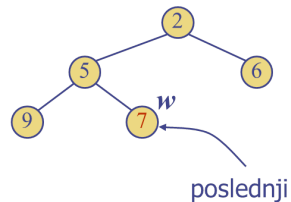
Dodavanje u heap: restauracija redosleda

- nakon dodavanja novog ključa k redosled čvorova može biti narušen
- algoritam **upheap** uspostavlja korektan redosled zamenom k duž putanje od novog čvora prema korenu
- **upheap** se završava kada k dođe u koren ili njegov roditelj ima ključ manji ili jednak k
- pošto heap ima visinu $O(\log n)$, upheap radi u $O(\log n)$ vremenu

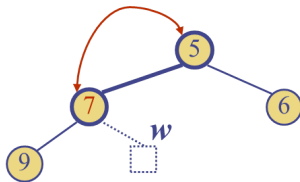
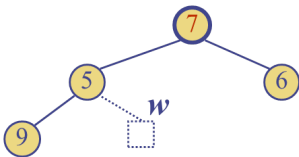
Uklanjanje iz heapa

- **remove_min** se implementira kao uklanjanje korena iz heapa
- uklanjanje se vrši u tri koraka
 - 1 na mesto korena stavi poslednji čvor w
 - 2 ukloni w
 - 3 restauriraj pravilan **redosled**

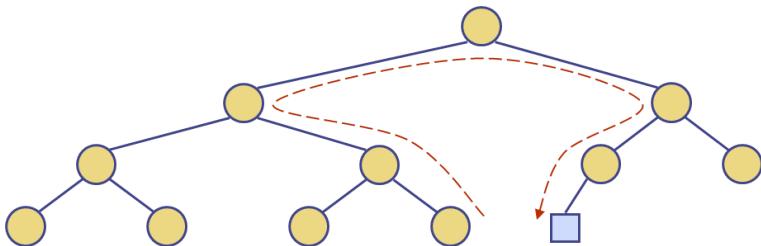
Uklanjanje iz heapa: restauracija redosleda

- nakon smeštanja ključa k poslednjeg čvora u koren redosled čvorova može biti narušen
- algoritam **downheap** uspostavlja korektan redosled zamenom k duž putanje od korena
- **downheap** se završava kada k dođe u list ili njegova deca imaju ključeve veće ili jednake k
- pošto heap ima visinu $O(\log n)$, downheap radi u $O(\log n)$ vremenu

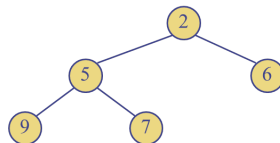
Nađi mesto za novi poslednji prilikom dodavanja

- mesto za novi poslednji čvor se može naći prolaskom kroz putanju od $O(\log n)$ čvorova
 - idi prema gore dok ne dođeš do korena ili nečijeg levog deteta
 - ako si došao do nečijeg levog deteta, idi na desno dete
 - idi prema dole levo dok ne dođeš do lista
- sličan je i algoritam prilikom uklanjanja

Implementacija heapa pomoću niza

- heap sa n ključeva se može smestiti u niz dužine n
- za čvor ranga i
 - levo dete ima rang $2i + 1$
 - desno dete ima rang $2i + 2$
- veze između čvorova se ne čuvaju
- dodavanje se svodi na upis čvora ranga $n + 1$
- uklanjanje se svodi na uklanjanje čvora ranga n

Heap u Pythonu ₁

```
class HeapPriorityQueue:
    def __init__(self):
        self._data = []

    def _parent(self, j):
        return (j-1)//2

    def _left(self, j):
        return 2*j+1

    def _right(self, j):
        return 2*j+2

    def _has_left(self, j):
        return self._left(j) < len(self._data)

    def _has_right(self, j):
        return self._right(j) < len(self._data)

    def _swap(self, i, j):
        self._data[i], self._data[j] = self._data[j], self._data[i]
```

Heap u Pythonu 2

```
def _upheap(self, j):
    parent = self._parent(j)
    if j > 0 and self._data[j] < self._data[parent]:
        self._swap(j, parent)
        self._upheap(parent)

def _downheap(self, j):
    if self._has_left(j):
        left = self._left(j)
        small_child = left
        if self._has_right(j):
            right = self._right(j)
            if self._data[right] < self._data[left]:
                small_child = right
        if self._data[small_child] < self._data[j]:
            self._swap(j, small_child)
            self._downheap(small_child)
```

Heap u Pythonu 3

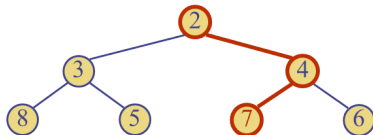
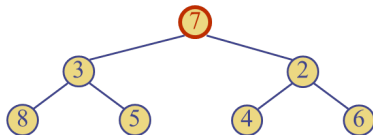
```
def add(self, key, value):
    self._data.append(PriorityQueueItem(key, value))
    self._upheap(len(self._data)-1)

def min(self):
    if self.is_empty():
        raise Empty('Queue is empty')
    item = self._data[0]
    return (item.key, item.value)

def remove_min(self):
    if self.is_empty():
        raise Empty('Queue is empty')
    self._swap(0, len(self._data)-1)
    item = self._data.pop()
    self._downheap(0)
    return (item.key, item.value)
```

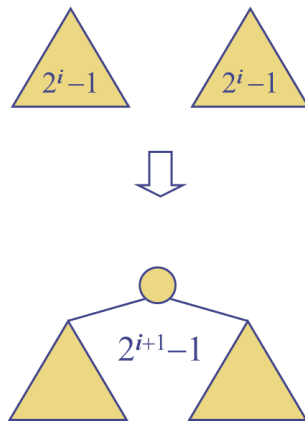
Spajanje dva heapa

- imamo dva heapa i ključ k
- kreiramo novi heap sa korenom k i dva heapa kao podstabla
- pokrenemo **downheap** da restauriramo redosled

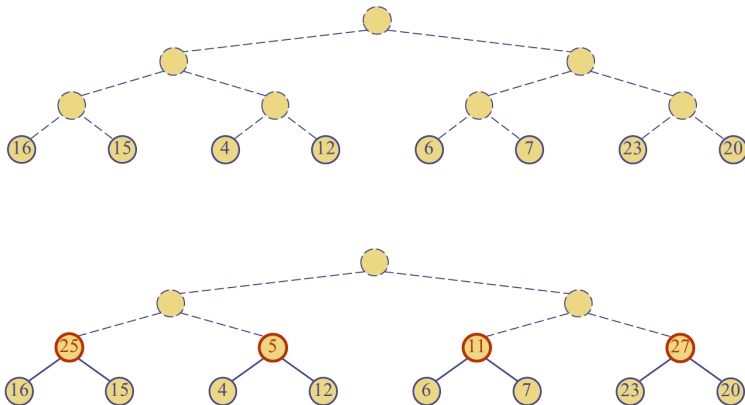

Konstrukcija heapa od dole (bottom-up)

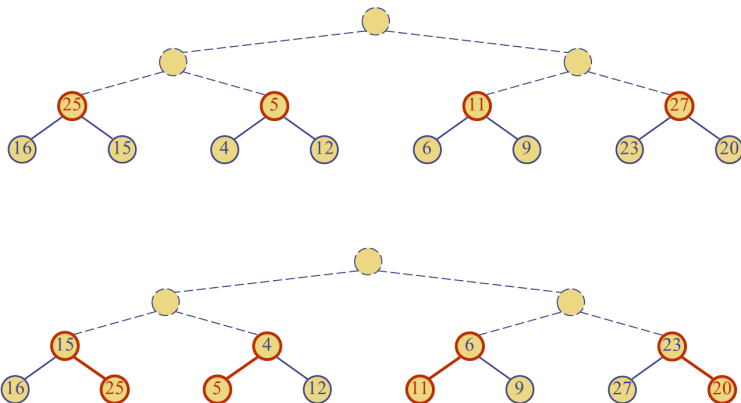
- možemo da napravimo heap sa n ključeva pomoću bottom-up spajanja u $O(\log n)$ koraka
- u i -tom koraku, par heapova sa $2^i - 1$ ključeva se spajaju u heap sa $2^{i+1} - 1$ ključeva

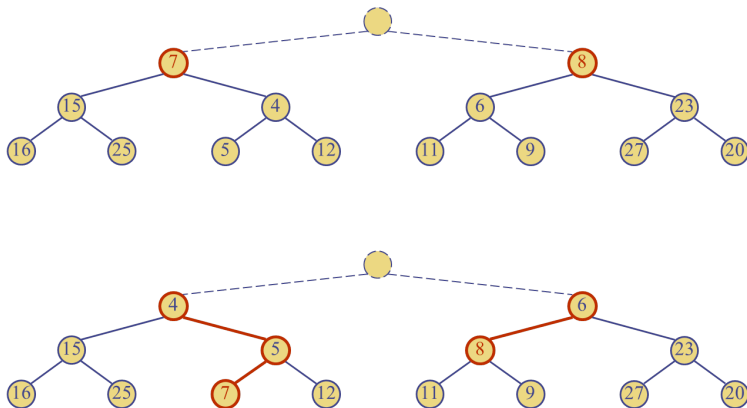
Bottom-up primer ₁

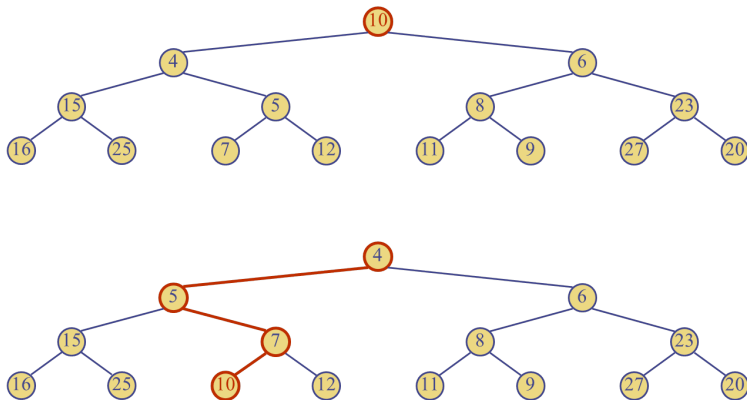
Bottom-up primer ₂

Bottom-up primer ₃

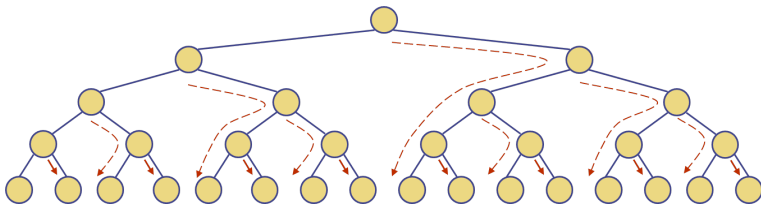

Bottom-up primer ₄

Analiza konstrukcije heapa

- najgori slučaj za downheap: prvo krene desno pa onda stalno levo do dna heapa
- svaki čvor se obiđe u najviše dve putanje
- ukupan broj čvorova u putanjama je $O(n)$
- bottom-up konstrukcija heapa radi u $O(n)$ vremenu
- bottom-up konstrukcija heapa je brža nego n dodavanja u heap sa upheap korekcijom

Adaptivni red sa prioritetom

- **primer:** sistem za kupoprodaju akcija koristi dva reda sa prioritetom, jedan za prodaju i drugi za kupovinu sa elementima (p, s)
 - ključ p je cena
 - vrednost s je broj akcija
 - nalog za kupovinu (p, s) se izvršava kada se pojavi nalog za prodaju (p', s') sa cenom $p' \leq p$ (postupak je završen ako $s' \geq s$)
 - nalog za prodaju (p, s) se izvršava kada se pojavi nalog za kupovinu (p', s') sa cenom $p' \leq p$ (postupak je završen ako $s' \geq s$)
- šta ako neko hoće da otkaže nalog pre nego što se izvrši?
- šta ako neko hoće da izmeni cenu ili broj akcija?

Adaptivni red sa prioritetom: operacije

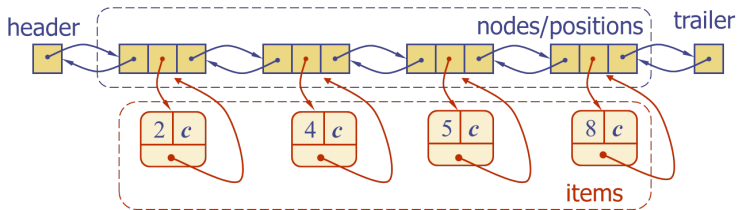
- **remove**(loc): ukloni i vrati element e iz reda za lokator loc
- **update**(loc, k , v): zameni ključ/vrednost par (k, v) za lokator loc

Lokatori

- element sa lokatorom identifikuje i prati poziciju (k, v) unutar strukture podataka
- primeri:
 - broj kaputa u garderobi
 - broj rezervacije
- osnovna ideja:
 - pošto elemente kreira i vraća sama struktura podataka, oni mogu biti takvi da pamte svoju lokaciju, što pojednostavljuje kasnije ažuriranje

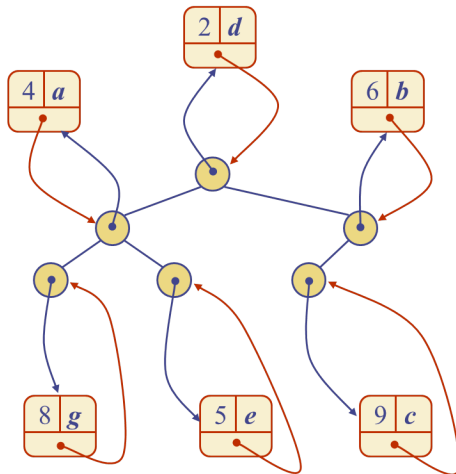
Lokatori i liste

- element liste čuva
 - ključ
 - vrednost
 - poziciju
- reference se ažuriraju u **swap** operaciji

Lokatori i heap

- element heapa čuva
 - ključ
 - vrednost
 - poziciju
- reference se ažuriraju u **swap** operaciji
- Ako se prioritet čvora promeni, kako restaurirati redosled?

Performanse

- dobici u brzini usled korišćenja lokatora su označeni **crveno**

metoda	nesortirana lista	sortirana lista	heap
len, is_empty	$O(1)$	$O(1)$	$O(1)$
add	$O(1)$	$O(n)$	$O(\log n)$
min	$O(n)$	$O(1)$	$O(1)$
remove_min	$O(n)$	$O(1)$	$O(\log n)$
remove	$O(1)$	$O(1)$	$O(\log n)$
update	$O(1)$	$O(n)$	$O(\log n)$

Red sa prioritetom i sortiranje

- možemo upotrebiti red sa prioritetom za sortiranje niza elemenata
 - dodamo elemente jedan po jedan putem **add** operacije
 - uklonimo elemente jedan po jedan putem **remove_min** operacije
- vreme izvršavanja zavisi od načina implementacije

PQ_sort(S, C)

Input: sekvenca S , komparator C

Output: rastuće sortirana S u skladu sa C

$P \leftarrow$ RSP sa komparatorom C

while $\neg S.is_empty()$ **do**

$e \leftarrow S.remove_first()$

$P.add(e, \emptyset)$

while $\neg P.is_empty()$ **do**

$e \leftarrow P.remove_min().key()$

$S.add_last(e)$

Selection sort

- **selection sort** je varijanta PQ-sorta gde je RSP implementiran pomoću **nesortirane** liste
- vreme izvršavanja selection sorta:
 - dodavanje n elemenata u RSP traje $O(n)$
 - uklanjanje n elemenata u sortiranom redosledu traje

$$1 + 2 + \dots + n$$

- selection sort radi u $O(n^2)$ vremenu

Selection sort: primer

	sekvenca S	red P
<i>ulaz:</i>	(7, 4, 8, 2, 5, 3, 9)	()
<i>faza 1</i>		
(a)	(4, 8, 2, 5, 3, 9)	(7)
(b)	(8, 2, 5, 3, 9)	(7, 4)
...
(g)	()	(7, 4, 8, 2, 5, 3, 9)
<i>faza 2</i>		
(a)	(2)	(7, 4, 8, 5, 3, 9)
(b)	(2, 3)	(7, 4, 8, 5, 9)
(c)	(2, 3, 4)	(7, 8, 5, 9)
(d)	(2, 3, 4, 5)	(7, 8, 9)
(e)	(2, 3, 4, 5, 7)	(8, 9)
(f)	(2, 3, 4, 5, 7, 8)	(9)
(g)	(2, 3, 4, 5, 7, 8, 9)	()

Insertion sort

- **insertion sort** je varijanta PQ-sorta gde je RSP implementiran pomoću **sortirane** liste
- vreme izvršavanja insertion sorta:
 - dodavanje n elemenata u RSP traje

$$1 + 2 + \dots + n$$

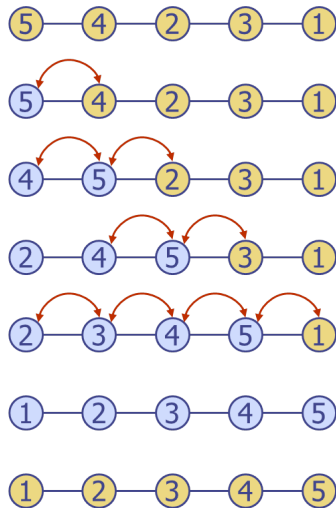
- uklanjanje n elemenata traje $O(n)$
- insertion sort radi u $O(n^2)$ vremenu

Insertion sort: primer

	sekvenca S	red P
<i>ulaz:</i>	(7, 4, 8, 2, 5, 3, 9)	()
<i>faza 1</i>		
(a)	(4, 8, 2, 5, 3, 9)	(7)
(b)	(8, 2, 5, 3, 9)	(4, 7)
(c)	(2, 5, 3, 9)	(4, 7, 8)
(d)	(5, 3, 9)	(2, 4, 7, 8)
(e)	(3, 9)	(2, 4, 5, 7, 8)
(f)	(9)	(2, 3, 4, 5, 7, 8)
(g)	()	(2, 3, 4, 5, 7, 8, 9)
<i>faza 2</i>		
(a)	(2)	(3, 4, 5, 7, 8, 9)
(b)	(2, 3)	(4, 5, 7, 8, 9)
...
(g)	(2, 3, 4, 5, 7, 8, 9)	()

Sortiranje unutar iste strukture podataka (in-place)

- umesto korišćenja 2 strukture možemo implementirati selection i insertion sort u okviru jedne strukture
- deo ulaznog niza će poslužiti kao RSP
- za insertion sort
 - držimo sortiran početak niza
 - elemente menjamo pomoću **swap** operacije

Heap sort

- posmatramo RSP sa n elemenata, implementiran pomoću heapa
 - potreban prostor je $O(n)$
 - **add** i **remove_min** traju $O(\log n)$
 - **len**, **is_empty**, **min** traju $O(1)$
- ovakav RSP možemo koristiti za sortiranje n elemenata za $O(n \log n)$ vreme
- rezultujući algoritam se zove **heap sort**
- znatno brži od kvadratnih algoritama kao što su selection i insertion sort

$$O(n \log n) < O(n^2)$$